فصل ۳

حسابداری تنظیم کارت‌حساب کالا

کاردکس کالا

کد کالا را وارد کنید :	H۱۵	گزارش از تاریخ :	۱۳۹۴۰۱۰۱	تا تاریخ :	۱۳۹۴۰۱۰۸
شماره صفحه :	۱				

ردیف	تاریخ	شماره سند	سند	نوع سند	مقدار وارده	مقدار صادره	مانده
۱	۱۳۹۴۰۱۰۱			موجودی ابتدای دوره	۲۵۶		۲۵۶
۲	۱۳۹۴۰۱۰۲	۱۴۰۰۱	حواله	فروش		۲۱۰	۴۶
۳	۱۳۹۴۰۱۰۳	۱۲۰۰۳	رسید	خرید	۱،۵۰۰		۱،۵۴۶
۴	۱۳۹۴۰۱۰۴	۱۴۰۰۲	حواله	فروش		۱،۵۴۶	۰
۵	۱۳۹۴۰۱۰۴	۱۲۰۰۴	رسید	خرید	۱،۸۵۰		۱،۸۵۰

در اغلب شرکت‌ها قسمت مهمی به نام واحد انبار وجود دارد که انواع موجودی‌ها شامل مواد اولیه، کالاهای ساخته شده و نیمه‌ساخته (در شرکت‌های تولیدی)، کالاهای خریداری شدهٔ آماده برای فروش (در شرکت‌های بازرگانی) و همچنین ملزومات و قطعات یدکی در آن نگهداری می‌شود. کنترل و ثبت ورود و خروج موجودی‌ها بر اساس مجوزهای صادره و انتخاب یک روش قیمت‌گذاری و اطلاع از میزان موجودی‌ها در هر زمان به‌منظور ایجاد ارتباط مناسب بین سیستم انبار و حسابداری، همواره بااهمیت بوده و یکی از نیازهای مهم مدیران می‌باشد تا بر اساس آن، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری کنند. در این فصل با فرم‌های مورد نیاز در انبار، کارت‌حساب کالا، روش‌های قیمت‌گذاری شامل اولین صادره از اولین وارده، اولین صادره از آخرین وارده، میانگین، شناسایی ویژه و همچنین روش‌های برآورد موجودی کالا آشنا خواهید شد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ»

ای کسانی که ایمان آورده‌اید خدا و رسول را، خیانت نکنید و مبادا درامانت‌های خود خیانت کنید، با اینکه می‌دانید.

«انفال/ ۲۷»

مقدمه

- آیا می‌دانید کاردکس (کارت‌حساب) کالا چیست و چه کاربردی دارد؟
- چه مستنداتی برای ثبت ورود و خروج کالا لازم است؟
- آیا می‌دانید هدف از روش‌های قیمت‌گذاری چیست؟
- کالاهای خارج شده از انبار به‌منظور فروش چگونه قیمت‌گذاری می‌شوند؟

استاندارد عملکرد

تنظیم کارت‌حساب کالا بر اساس اسناد مثبته و محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته بر اساس استانداردهای حسابداری.

شایستگی‌های که در این فصل کسب می‌کنید:

۱ کنترل مستندات ورود و خروج کالا

۲ ثبت مقادیر وارده و صادره در کارت‌حساب کالا

۳ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته با استفاده از روش‌های قیمت‌گذاری و مطابق با استانداردهای حسابداری

کارت‌حساب کالا

فعالیت

شرکت «الف» به خرید و فروش ۱۰ قلم کالا اشتغال دارد، به نظر شما این شرکت باید چند کارت‌حساب کالا نگهداری کند؟ بحث کنید.

به کارتی که در آن تمامی اطلاعات دربارهٔ گردش و وضعیت موجودی کالا در انبار، برای هر نوع کالا به‌طور جداگانه، به‌منظور اطلاع از مقدار کمّی و ارزش ریالی کالاهای وارده، صادره و موجودی و همچنین محل نگهداری آنها ثبت می‌شود، «**کارت‌حساب کالا**» گفته می‌شود. تصویر ۱ـ۳ نمونه‌ای از کارت‌حساب کالا را نشان می‌دهد.

نکته

تمامی عملیات ورود و خروج یک کالا در کارت‌حساب همان کالا ثبت می‌شود.

فعالیت

با توجه به تعریف فوق، به نظر شما «کارت‌حساب کالا» باید حاوی چه اطلاعاتی باشد؟

شرکت...

نام کالا: ..... شماره قفسه: .....

کد کالا: ..... روش ارزیابی: .....

واحد شمارش: ..... نقطه تجدیدسفارش: .....

نوع یا مدل کالا: ..... میزان سفارش: .....

تاریخ		شرح	وارده				صادره				موجودی		
روز	ماه		شماره رسید	مقدار	بهای واحد	بهای کل	شماره حواله	مقدار	بهای واحد	بهای کل	مقدار	بهای واحد	بهای کل

تصویر ۱ـ۳ـ نمونه فرم کارت‌حساب کالا

تاریخ (روز و ماه): در این قسمت تاریخ ورود و خروج کالا بر حسب روز و ماه درج می‌شود.
ستون شرح: نوع رویداد شامل خرید، فروش، برگشت از خرید، برگشت از فروش و... در این ستون درج می‌شود. درصورتی‌که کالا از قبل موجودی داشته باشد در این ستون قبل از موارد ذکر شده عنوان موجودی ابتدای دوره درج می‌شود.
ستون وارده(خرید): در این ستون، تعداد خرید، بهای تمام شدهٔ هر واحد و بهای تمام شدهٔ کل در هر بار خرید درج می‌شود (بهای تمام شدهٔ کل = تعداد خرید × بهای تمام شدهٔ هر واحد). درصورتی‌که کالای خریداری شده برگشت داده شود در این ستون به‌صورت منفی درج می‌شود.
ستون صادره(فروش): تعداد فروش، بهای تمام شدهٔ هر واحد که بر اساس یکی از روش‌های قیمت‌گذاری در هر بار فروش تعیین می‌شود و همچنین بهای تمام شدهٔ کل کالای فروش رفته در این ستون درج می‌شود. درصورتی‌که برگشت از فروش وجود داشته باشد، در این ستون به‌صورت منفی درج می‌شود.
موجودی(باقیمانده): در این ستون تعداد کالای باقیمانده و بهای تمام شدهٔ آن درج می‌شود. در هر رویداد، تعداد و مبلغ موجودی باقیمانده به‌صورت زیر تعیین می‌شود:

تعداد فروش فته ـ موجودی‌های آماده برای فروش (تعداد موجودی‌ها قبل از فروش)= تعداد موجودی باقیمانده

بهای تمام شدهٔ کالای آماده برای بهای تمام شدهٔ موجودی پایان

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته ـ فروش (بهای کل موجودی‌ها قبل از فروش) = دوره (بهای کل موجودی باقیمانده)

فعالیت

با کمک دوستان و آشنایان خود، چند نمونه کارت‌حساب کالا از شرکت‌های مختلف تهیه نموده و اجزای آن را با هم بررسی نمایید.

فعالیت

خریدها و فروش‌های شرکت «تبریز» در ماه جاری به شرح زیر بوده است. با توجه به مطالب گفته شده در ارتباط با کارت‌حساب کالا، قسمت‌هایی را که با علامت سؤال مشخص شده، برای این شرکت محاسبه کنید.

تاریخ	شرح	تعداد خرید	تعداد فروش	تعداد موجودی
۸/۱	موجودی ابتدای دوره	----------	----------	۲۵
۸/۵	خرید	۱۰۰	----------	؟.....
۸/۸	فروش	----------	؟.....	۳۰
۸/۱۲	خرید	۱۱۵	----------	؟.....
۸/۱۶	فروش	----------	؟.....	۳۳
۸/۲۱	فروش	----------	۹	؟.....
۸/۲۷	خرید	؟.....	----------	۹۲
۸/۳۰	فروش	----------	۱۸	؟.....

فعالیت

با مشاهده فرم کارت‌حساب کالا، مزایای استفاده از آن را فهرست کنید.

۱ دسترسی سریع به میزان موجودی کالا	۲ تشخیص اقلام مفقودی راکد
۳	۴
۵	۶
۷	۸

مستندات لازم برای تهیه کارت‌حساب کالا

۱ رسید انبار

فعالیت

۱ پس از ورود کالاها به انبار چه فرمی تهیه می‌گردد؟
۲ رسید انبار به‌عنوان یکی از مستندات خرید کالا توسط چه واحدی تنظیم و مبنای تهیه آن چیست ؟

این فرم، توسط انباردار در زمان تحویل کالا به انبار تنظیم شده و بیانگر مقدار و مشخصات کالای وارده به انبار می‌باشد.
تصویر ۲ـ۳ نمونه‌ای از رسید انبار را نشان می‌دهد.

فرم رسید انبار

شماره:
تاریخ:
صفحه:

مؤسسه/ شرکت:.....

ردیف	نام و مشخصات کالا	کد کالا	تعداد/مقدار	واحد	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					

نام و امضا تحویل دهنده: نام و امضا تحویل گیرنده:

تصویر ۲ـ۳ـ نمونه رسید انبار

بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده

بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده شامل تمام مخارجی است که برای رساندن کالا به وضعیتی که آمادهٔ فروش گردد، صرف می‌شود. این مخارج شامل قیمت خرید و تمامی هزینه‌های مرتبط با آن است. لازم به یادآوری است که تخفیفات تجاری از قیمت خرید کسر می‌شود، زیرا موجودی کالا باید به بهای تمام شده ثبت گردد.

ستون وارده(خرید) کارت‌حساب کالا: در ستون وارده (خرید) کارت‌حساب کالا با توجه به اینکه تمامی مبالغ پرداختی جهت خرید کالا و هزینهٔ حمل کالای خریداری شده و برگشتی‌ها ثبت گردیده است، بنابراین با کسر نمودن مجموع ردیف‌های برگشت از خرید، از مجموع ردیف‌های خرید (هزینهٔ حمل کالای خریداری شده در صورت وجود، در این ردیف‌ها لحاظ گردیده است) می‌توان به‌طور غیرمستقیم بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده را از این ستون نتیجه گرفت.

فعالیت

معادل ۲۵ عدد کالا به قیمت هر یک ۱۲٬۰۰۰ ریال خریداری و مبلغ ۵۰٬۰۰۰ ریال بابت هزینهٔ حمل کالا پرداخت شد. در ستون وارده کارت‌حساب کالا، بهای تمام شدهٔ هر واحد چند ریال ثبت می‌شود؟

.....

در صورت وجود تخفیف به دلیل معیوب بودن کالای خریداری شده و یا تخفیفات نقدی خرید (مربوط به خریدهای نسیه)، این ارقام نیز لازم است مانند ردیف‌های برگشت از خرید، از مجموع ردیف‌های خرید کسر گردد. تصویر ۳ـ۳ نحوهٔ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده را نشان می‌دهد.

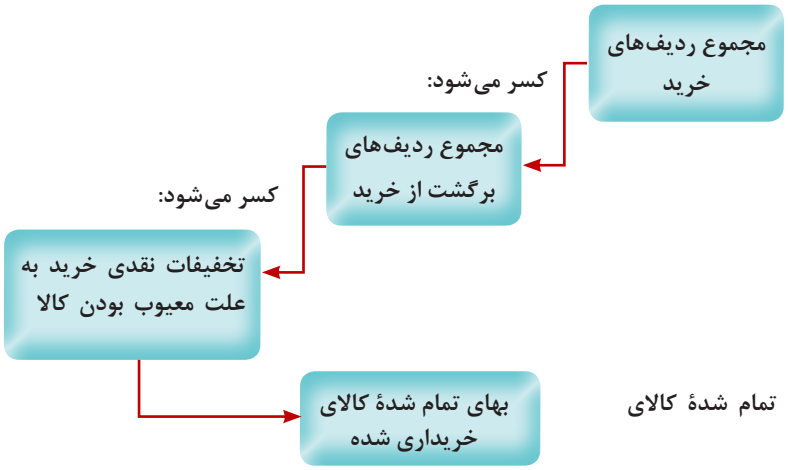

تصویر ۳ـ۳ـ نحوهٔ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده

نکته

تخفیف به‌دلیل معیوب بودن و تخفیفات نقدی ناشی از خریدهای نسیه معمولاً در کارت‌حساب کالا ثبت نمی‌شود، اما در محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده دخالت داده می‌شوند.

فعالیت

با توجه به موارد گفته شده در ارتباط با بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده، جدول زیر را کامل کنید.

ردیف	قیمت خرید	هزینهٔ حمل خرید	برگشت از خرید	تخفیفات نقدی خرید	بهای تمام شدهٔ خرید
۱	۸۰٬۰۰۰	۲۰٬۰۰۰	۵٬۰۰۰	۴٬۰۰۰	؟.....
۲	۱۲۰٬۰۰۰	۳۲٬۰۰۰	؟.....	-	۱۴۳٬۰۰۰
۳	؟.....	۸۰٬۰۰۰	-	۱۸٬۰۰۰	۵۱۲٬۰۰۰
۴	۶۸٬۰۰۰	؟.....	۲٬۰۰۰	۴٬۰۰۰	۷۴٬۰۰۰

کار عملی ۱

شرکت بازرگانی «گیلان» در فروردین سال مالی جاری اطلاعات مربوط به خرید نوعی رنگ ساختمان را به قرار زیر اعلام کرده است. مشخصات کالا (نام کالا: رنگ آبی متالیک، واحد شمارش: قوطی، کد کالا: ۰۰۵، شماره قفسه: ۵۲، روش ارزیابی: میانگین و نقطهٔ تجدید سفارش: ۱۰ قوطی). تعداد موجودی این نوع کالا در ابتدای دوره ۲۵ قوطی و بهای تمام شدهٔ هر واحد آن ۶۱۰ ریال است.

تاریخ	شماره رسید انبار	تعداد	قیمت خرید واحد ـ ریال	کل هزینهٔ حمل پرداختی تا محل شرکت ـ ریال	کل هزینهٔ بیمهٔ بین راهی پرداختی تا محل شرکت ـ ریال	قیمت فروش هر واحد (بدون احتساب مالیات و عوارض) ـ ریال	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده با نرخ جاری
۱/۶	۲۰۱	۵۰	۶۰۰	۷۵۰	۱۰۰	۶۸۰	؟
۱/۱۰	۲۰۲	۴۵	۶۰۰	۵۴۰	۱۳۵	۶۸۵	؟
۱/۱۲	۲۰۳	۱۰۰	۶۰۵	۱٬۴۰۰	۱۳۰	۶۸۲	؟
۱/۱۶	۲۰۴	۷۰	۶۱۰	۱٬۰۵۰	۷۷۰	۶۹۲	؟
۱/۲۰	۲۰۵	۳۰	۶۱۲	۴۸۰	۳۰۰	۶۹۵	؟
۱/۲۸	۲۰۶	۵۰	۶۱۵	۸۵۰	۵۵۰	۶۹۵	؟

مطلوب است:

۱ آیا مالیات بر ارزش افزوده در تخصیص بهای تمام شده دخالت داده می‌شود؟
۲ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ هر واحد کالا در هر بار خرید
۳ تنظیم ستون «وارده» کارت‌حساب کالا
۴ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالاهای خریداری شده در پایان فروردین ماه

حل :

شرکت...

نام کالا:	.....	شماره قفسه:	.....
کد کالا:	.....	روش ارزیابی:	.....
واحد شمارش:	.....	نقطه تجدیدسفارش:	.....
نوع یا مدل کالا:	.....	میزان سفارش:	.....

تاریخ		شرح	وارده				صادره				موجودی		
روز	ماه		شماره رسید	مقدار	بهای واحد	بهای کل	شماره حواله	مقدار	بهای واحد	بهای کل	مقدار	بهای واحد	بهای کل

۲ حواله انبار

فعالیت

۱ مبنای تهیهٔ حواله فروش چیست و توسط چه واحدی صادر می‌شود؟
۲ حواله فروش با رسید انبار چه تفاوتی دارد؟ در مورد کاربرد هر یک بحث کنید.

این فرم بعد از دریافت «درخواست کالا از انبار» و تحویل کالا به متقاضی یا خریدار، توسط انباردار صادر می‌شودکه به منزلهٔ تأیید نهایی خروج کالا از انبار می‌باشد. **حواله انبار فقط از نظر مقداری و یا تعدادی، توسط انباردار تکمیل می‌شود و در سیستم حسابداری، ارزش ریالی آن مشخص شده و ثبت می‌گردد.** لازم به‌ذکر است که اگر کالای درخواست شده برای مصرف داخلی از انبار خارج شود، حواله مصرفی صادر گردیده و درصورتی‌که برای فروش از انبار خارج شود، حواله فروش صادر خواهد شد. تصویر ۴ـ۳ نمونه‌ای از فرم حواله انبار را نشان می‌دهد.

حواله خروج از انبار

شماره:
تاریخ:
نام طرف حساب:_____

توسط انبار تکمیل گردد					توسط حسابدار تکمیل گردد	
ردیف	کد کالا	نام کالا	تعداد کارتن	تعداد واحد	نرخ	مبلغ
۱						
۲						
۳						
۴						
۵						
کالای فوق صحیح و سالم و به طور کامل تحویل داده شد.					جمع	

نام تحویل گیرنده:	نام تحویل دهنده(انبار):	نام تأیید کننده:
امضا	امضا	امضا

سفید: مشتری سبز: حسابداری زرد: انبار

تصویر ۴ـ۳ـ نمونه فرم حواله انبار

فعالیت

فرض کنید شما به عنوان انباردار در شرکتی مشغول به‌کار هستید و در دهم فروردین ماه سال جاری از طرف فروشگاه «سردشت» برگ درخواست یک نوع کالا به مدل «الف/۲» را دریافت کرده‌اید. طی این درخواست ۱۰۰ واحد کالا از انبار جهت تحویل به فروشگاه «سردشت» خارج شود. نرخ فروش هر واحد آن ۶۰۰ ریال و شماره حواله قبلی ۱۶۲۳ می‌باشد. شما پس از وصول برگ درخواست کالا چه اقداماتی انجام خواهید داد؟ یک نمونه حواله انبار برای این درخواست تنظیم نمایید.

فعالیت

با توجه به مطالب گفته شده در این فصل، «رسید انبار» برای رویداد ..... تهیه و «حواله انبار» برای ..... تهیه می‌شود.

نکته

در برخی شرکت‌ها ممکن است به جای **رسید انبار**، عناوین دیگری همچون **قبض انبار** یا **اعلامیهٔ رسید کالا** استفاده شود و به جای **حواله انبار** ممکن است عناوین دیگری همچون **اعلامیهٔ صدور کالا، حواله خروج کالا از انبار، حواله فروش و یا رسید تحویل کالا به مشتری**، استفاده شود.

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی‌ها

از آنجا که خرید کالاها در طی دوره با قیمت‌های مختلف صورت می‌گیرد، ممکن است کالاهای مشابه با قیمت‌های متفاوت خریداری شوند. از این رو مبالغ ریالی قابل گزارش برای موجودی کالا و بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته در پایان دورهٔ مالی، مشروط به پاسخ‌گویی به این سؤال است که «**از بهای تمام شدهٔ موجودی کالای ابتدای دوره و خریدهای طی دوره، کدام باید به بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و کدام به موجودی کالای پایان دوره اختصاص یابد؟**»

تصویر ۵ـ۳ نحوهٔ تخصیص بهای تمام شده به موجودی پایان دوره و کالای فروش رفته را نشان می‌دهد.

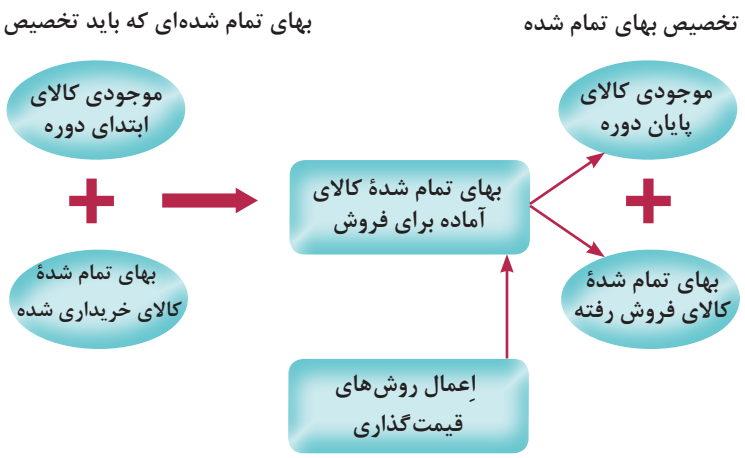

تصویر ۵ـ۳ـ نحوهٔ تخصیص بهای تمام شده

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته

تمامی هزینه‌های متحمل شده و مرتبط در یک دورهٔ مالی برای تحصیل کالاهای فروش رفته، **بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته** نام دارد.

فعالیت

موجودی کالای ابتدای دوره ۵۰۰٬۰۰۰ ریال، موجودی کالای پایان دوره ۸۰۰٬۰۰۰ ریال و بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده ۱٬۶۰۰٬۰۰۰ ریال است. موارد زیر را تعیین نمایید.

بهای تمام شدهٔ کالای آماده برای فروش: .....

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته: .....

ستون صادره(فروش) کارت‌حساب کالا: در ستون صادره (فروش) کارت‌حساب کالا، با توجه به اینکه بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موارد برگشت از فروش در تاریخ‌های مختلف به‌صورت جداگانه ثبت گردیده‌اند، بنابراین با کسر نمودن مجموع ردیف‌های برگشت از فروش، از مجموع ردیف‌های فروش، می‌توان به‌طور غیرمستقیم تعداد و بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته را از این ستون نتیجه گرفت.

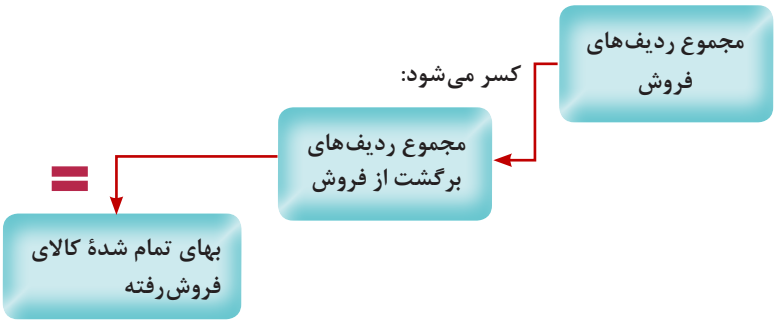

تصویر ۶ـ۳ـ نحوهٔ محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته با کمک کارت‌حساب کالا

ستون موجودی کارت‌حساب کالا: با توجه به اینکه پس از هر بار وارده به انبار یا صادره از انبار، تأثیر این تغییر در ستون موجودی اعمال گردیده است، بنابراین در ردیف آخر ستون موجودی همواره به طور مستقیم می‌توان تعداد و بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره را مشاهده کرد.

فعالیت

اکنون با توجه به مطالب گفته شده، هر یک از موارد زیر (ستون شرح)، از کدام ستون کارت‌حساب کالا قابل استخراج است؟

شرح	ستون وارده	ستون صادره	ستون موجودی
بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته			
بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده			
بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره			

فعالیت

هر یک از رویدادهای زیر به چه نحوی در کارت‌حساب کالا درج می‌شوند؟

رویداد	ستون وارده	ستون صادره	کسر می‌شود	اضافه می‌شود	تأثیر بر ستون موجودی
خرید	✓	–	–	✓	افزایش
برگشت از فروش					
تخفیفات نقدی خرید					
هزینهٔ حمل کالای فروش رفته	–	–	–	–	بدون تأثیر
تخفیفات نقدی فروش					
برگشت از خرید					
مالیات بر ارزش افزوده					
هزینهٔ حمل کالای خریداری شده					
بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته					

ارزشیابی

ردیف	شاخص‌های مورد ارزشیابی	خودارزیابی هنرجو		نظرهنرآموز	
		موفق	ناموفق	موفق	ناموفق
۱	حضور به موقع در کلاس درس و کارگاه آموزشی و رعایت نظم و انضباط				
۲	همراه داشتن وسایل آموزش شخصی (کتاب، دفتر، ماشین حساب و ...)				
۳	شرکت فعال در بحث‌های گروهی و مسئولیت‌پذیری و درستکاری				
۴	پاسخ صحیح به سؤالات مطرح شده در کلاس و استدلال آن				
۵	ارائهٔ نتیجه‌گیری صحیح و مستندسازی				
۶	تعریف کارت‌حساب کالا				
۷	تعریف رسید انبار و حواله انبار				
۸	تفکیک مستندات کارت‌حساب کالا				
۹	محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ هر واحد موجودی				
۱۰	توانایی ثبت اقلام وارده(تعدادی و ریالی) در کارت‌حساب کالا				

روش‌های قیمت‌گذاری

روش‌های قیمت‌گذاری، مبتنی بر اصل بهای تمام شده است و باید توجه داشت که هر یک از این روش‌ها، مختص محاسبهٔ **بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی کالای پایان دوره** می‌باشد. با توجه به اینکه موجودی کالا بخش مهمی از دارایی‌های جاری اغلب واحدهای تجاری را تشکیل می‌دهد، انتخاب یک روش مناسب جهت ارزیابی موجودی کالا از اهمیت خاصی برخوردار است.

تصویر ۷ـ۳ روش‌های قیمت‌گذاری را در سیستم ادواری و دائمی نشان می‌دهد:

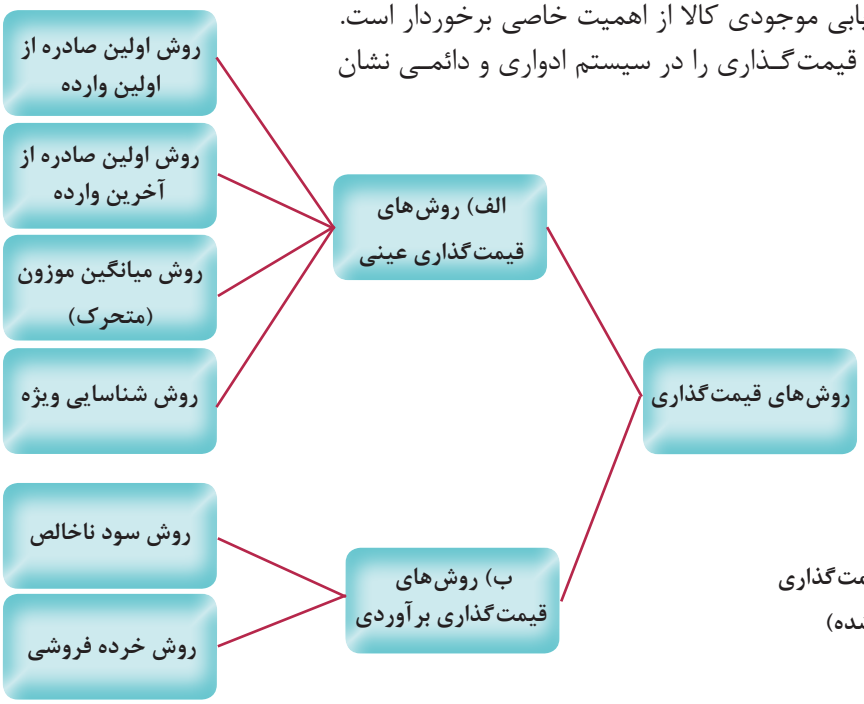

تصویر ۷ـ۳ـ روش‌های قیمت‌گذاری (محاسبهٔ بهای تمام شده)

فعالیت

۱ هنرجویان عزیز، به نظر شما در کشور ما، شرکت‌ها برای ارزیابی موجودی‌های خود، مجاز به استفاده از کدام روش هستند؟ و استفاده از کدام روش مجاز نیست؟ (برای پاسخ این سؤال از استاندارد شماره ۸ کمک بگیرید و نتیجه را به هنرآموز خود گزارش کنید).

روش	۱	۲	۳	۴	۵
روش‌های مجاز					
روش‌های غیر مجاز					

۲ با کمک هم‌کلاسی‌های خود به سایت کدال (http://www.codal.ir) مراجعه کنید و صورت‌های مالی چند شرکت را به دلخواه بررسی کنید و در قسمت یادداشت‌های توضیحی از روش ارزیابی موجودی کالا جویا شوید. نام شرکت‌هایی که صورت‌های مالی آنها را بررسی کردید و روش ارزیابی آنها را فهرست کنید.

ردیف	نام شرکت	روش (روش‌های) ارزیابی
۱		
۲		
۳		
۴		
۵		

قبل از توضیح هر یک از روش‌های قیمت‌گذاری، لازم به ذکر است که روش‌های قیمت‌گذاری عینی مستلزم شمارش فیزیکی موجودی کالای انبار است، که به آن **انبارگردانی** گفته می‌شود.

روش‌های قیمت‌گذاری عینی

۱ روش اولین صادره از اولین وارده ــ FIFO (First In First Out)

در این روش کالا به همان ترتیبی که وارد انبار شده، از انبار خارج می‌شود. به عبارت دیگر در روش FIFO فرض بر این است که کالاهایی که زودتر خریداری شده‌اند، زودتر هم فروخته می‌شوند وکالاهایی که دیرتر خریداری شده‌اند، دیرتر فروخته می‌شوند و یا در موجودی کالای پایان دوره باقی می‌مانند. **بنابراین می توان نتیجه گرفت که در این روش، مبنای محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته به ترتیب قیمت موجودی کالای ابتدای دوره و خریدهای اولیه(خریدهای قدیمی) می‌باشد و مبنای محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره، قیمت آخرین خریدها می‌باشد.** در شرکت‌هایی که کالاهای آنها حاوی تاریخ انقضای در معرض فاسد شدن، از مد افتادن و یا از رده خارج شدن قرار دارند، استفاده از روش FIFO مناسب می‌باشد. تصویر ۸ـ۳ به درک این مطلب کمک می‌کند.

تصویر ۸ـ۳ـ جریان بهای تمام شدهٔ در روش اولین صادره از اولین وارده

فعالیت

حال اگر روش اولین صادره از اولین وارده را به خوبی متوجه شده باشید، با حذف واژه نادرست جمله زیر را کامل کنید:

«در روش اولین صادره از اولین وارده فرض می‌شود کالایی که (**زودتر/ دیرتر**) خریداری شده، (**زودتر/ دیرتر**) به فروش می‌رسد و موجودی پایان دوره از (**اولین/ آخرین**) خریدها تشکیل شده است.»

مثال

در شرکت پخش مواد غذایی «میناب» اطلاعات زیر در ارتباط با نوعی نوشابه برای اردیبهشت ۹۵ در اختیار است، خرید و فروش این ماه شرکت کلاً به‌صورت نقدی انجام شده است.

ردیف	شرح	توضیحات	واحد	بهای تمام شدهٔ واحد	قیمت فروش واحد	طرف مقابل
۱	موجودی اولیه	-	۳۰۰	۱۰۰	-	-
۲	خرید ۲/۵	رسید انبار شماره ۱۱۶	۴۵۰	۱۱۰	-	تولیدی ایران
۳	فروش ۲/۱۲	حواله انبار شماره ۵۲	۵۰۰	-	۱۸۰	آقای احمدی
۴	خرید ۲/۱۷	رسید انبارشماره ۱۱۷	۲۰۰	۱۱۵	-	شرکت رفسنجان
۵	فروش ۲/۲۸	حواله انبارشماره ۵۳	۱۸۰	-	۲۰۰	فروشگاه ایلام

موجودی نوشابه‌ها در پایان ماه (۹۵/۲/۳۱) معادل ۲۷۰ واحد شمارش شده است.

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی کالای پایان دوره به روش FIFO در سیستم ادواری و دائمی به صورت زیر محاسبه می‌شود:

روش‌های اولین صادره از اولین وارده در سیستم ادواری:

فعالیت

به نظر شما بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره (واحدهای فروش نرفته) و کالای فروش رفته چند ریال است؟

شرح	مقدار	بهای واحد ـ ریال	بهای کل ـ ریال
موجودی کالای ابتدای دوره	۳۰۰	۱۰۰	۳۰٬۰۰۰
خرید ۲/۵	۴۵۰	۱۱۰	۴۹٬۵۰۰
خرید ۲/۱۷	۲۰۰	۱۱۵	۲۳٬۰۰۰
کالای آماده برای فروش	۹۵۰		۱۰۲٬۵۰۰
موجودی کالای پایان دوره	(۲۷۰)		(.....؟.....)
کالای فروش رفته	۶۸۰		.....؟.....

تعداد ۲۷۰ واحد کالا در پایان دوره باقی‌مانده است. همان‌طور که گفته شد در روش اولین صادره از اولین وارده مبنای محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای پایان دوره، قیمت آخرین خریدها است. بنابراین تعداد ۲۷۰ واحد به ترتیب زیر قیمت‌گذاری می‌شود:

۲۰۰ واحد از خرید تاریخ ۲/۱۷ (آخرین‌خرید) به نرخ هر واحد ۱۱۵ ریال: ۲۰۰ × ۱۱۵ = ۲۳٬۰۰۰

و ۷۰ واحد بقیه از خرید تاریخ ۲/۵ به نرخ هر واحد ۱۱۰ ریال: ۷۰× ۱۱۰ = ۷٬۷۰۰

بهای تمام شدهٔ موجودی در پایان دوره → ۳۰٬۷۰۰

فعالیت

در روش اولین صادره از اولین وارده، بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته بر مبنای قیمت موجودی ابتدای دوره و خریدهای اولیه محاسبهٔ می‌شود. با این حساب ۶۸۰ واحد کالای فروش رفته به چه ترتیبی قیمت‌گذاری می‌شود؟

۳۰۰ واحد از موجودی ابتدای دوره به نرخ هر واحد ۱۰۰ ریال : ۳۰۰×۱۰۰ = ۳۰٬۰۰۰

۳۸۰ واحد بقیه از خرید تاریخ ۲/۵ به نرخ هر واحد ۱۱۰ ریال: .....

بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته .....

کار عملی ۲

اطلاعات زیر در ارتباط با خرید و فروش کالای «الف/۱۵» در فروشگاه «یاسوج» برای شهریورماه سال جاری در اختیار است:

تاریخ	شرح	تعداد	واحد شمارش	بهای تمام شدهٔ واحد
۶/۱	موجودی ابتدای دوره	۸۰	کارتن	۱۲۰
۶/۷	خرید ـ رسید ۲۰	۱۹۰	کارتن	۱۰۰
۶/۱۴	فروش ـ حوالهٔ ۱۵	۲۰۰	کارتن	ـ
۶/۱۹	خرید ـ رسید ۲۱	۲۳۰	کارتن	۱۲۵
۶/۲۶	فروش ـ حوالهٔ ۱۶	۲۱۰	کارتن	ـ
۶/۳۰	خرید ـ رسید ۲۲	۸۵	کارتن	۱۳۰

مطلوب است: محاسبه بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی پایان دوره به روش اولین صادره از اولین وارده در سیستم ادواری.

۲ روش اولین صادره از آخرین وارده ـ LIFO (Last In First Out)

فعالیت

روش اولین صادره از آخرین وارده بر عکس روش اولین صادره از اولین وارده است، اکنون با حذف واژهٔ نادرست جمله زیر را کامل کنید:
«در روش اولین صادره از آخرین وارده فرض می‌شود که کالایی که **(زودتر/ دیرتر)** خریداری شده، **(زودتر/ دیرتر)** به فروش می‌رسد و موجودی پایان دوره از **(اولین/ آخرین)** خریدها تشکیل شده است».

در این روش بر عکس روش FIFO، فرض بر این است که کالاها از محل آخرین خریدهایی که وارد انبار شده، خارج می‌شود و باقیمانده (موجودی پایان‌دوره) مربوط به قدیمی‌ترین خریدها (اولین خریدها) و موجودی ابتدای دوره می‌باشد. **پس می‌توان نتیجه گرفت در این روش مبنای محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالاهای فروش رفته، قیمت آخرین خریدها و مبنای محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره، می‌تواند قیمت خریدهای اول دوره و یا موجودی ابتدای دوره باشد.** تصویر ۹ـ۳ به درک این مطلب کمک می‌کند.

تصویر ۹ـ۳ـ جریان بهای تمام شدهٔ در روش اولین صادره از آخرین وارده

روش اولین صادره از آخرین وارده در سیستم ادواری:

در روش اولین صادره از آخرین وارده، بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره از محل موجودی کالای ابتدای دوره و خریدهای اولیه قیمت‌گذاری می‌شود.

مثال

اکنون مثال قبل (شرکت پخش مواد غذایی میناب) را با روش LIFO حل می‌کنیم:
۲۷۰ واحد موجودی پایان دوره کلاً از محل ۳۰۰ واحد موجودی ابتدای دوره به نرخ هر واحد ۱۰۰ریال قیمت‌گذاری می‌شود. در نتیجه بهای تمام شدهٔ ۲۷۰ واحد موجودی پایان دوره در این روش عبارت است از:

بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره ۲۷۰ × ۱۰۰ = ۲۷٬۰۰۰

فعالیت

در روش اولین صادره از آخرین وارده، بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته بر مبنای قیمت آخرین خریدها محاسبه می‌شود. با این حساب ۶۸۰ واحد کالای فروش رفته در مثال قبل به چه ترتیبی قیمت‌گذاری می‌شود؟

۲۰۰ واحد از خرید ۲/۱۷ (آخرین خرید) به نرخ هر واحد ۱۱۵ ریال:	۲۰۰ × ۱۱۵ = ۲۳٬۰۰۰
۴۵۰ واحد از خرید ۲/۵ به نرخ هر واحد ۱۱۰ ریال:	.....
.....	.....
بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته	.....

کار عملی ۳

در کار عملی شماره ۲(فروشگاه یاسوج)، بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی پایان دوره را به روش اولین صادره از آخرین وارده، در سیستم ادواری محاسبه نمایید.

۳ روش میانگین

در روش میانگین، گردش بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره بر مبنای ترکیبی از قیمت‌های خرید قدیمی و جدید می‌باشد و کاربرد آن به روش نگهداری موجودی‌ها نیز بستگی دارد، اگر واحد تجاری از **سیستم ادواری** استفاده نماید، برای ارزیابی موجودی‌ها روش **میانگین موزون سالانه، شش ماهه** و ... را به‌کار می‌گیرد، زیرا در سیستم ادواری شمارش فیزیکی کالا در پایان دوره انجام می‌شود و میانگین موزون قیمت یک واحد را تنها در پایان دوره می‌توان تعیین نمود. در سیستم ادواری در پایان دوره میانگین موزون از تقسیم بهای تمام شدهٔ کالاهای آماده برای فروش(موجودی کالای ابتدای دوره + بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده طی دوره) بر تعداد کالای آماده برای فروش به‌دست می‌آید:

$$\text{میانگین موزون قیمت یک واحد} = \frac{\text{بهای تمام شده کالای آماده برای فروش}}{\text{تعداد کالای آماده برای فروش}}$$

تعداد موجودی کالای پایان دوره × میانگین موزون قیمت یک واحد = بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره

تعداد کالاهای فروخته شده × میانگین موزون قیمت یک واحد = بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته

مجدداً مثال شرکت پخش مواد غذایی «میناب» را به روش میانگین موزون حل می‌نماییم:

روش میانگین موزون

همان‌طور که گفته شد در سیستم ادواری، محاسبهٔ میانگین موزون قیمت یک واحد تنها در پایان دوره امکان‌پذیر است:

شرح	مقدار	بهای واحد ـ ریال	بهای کل
موجودی کالای ابتدای دوره	۳۰۰	۱۰۰	۳۰٬۰۰۰
خرید ۲/۵	۴۵۰	۱۱۰	۴۹٬۵۰۰
خرید ۲/۱۷	۲۰۰	۱۱۵	۲۳٬۰۰۰
کالای آماده برای فروش	۹۵۰		۱۰۲٬۵۰۰
موجودی کالای پایان دوره	(۲۷۰)		(۲۹٬۱۳۱)
کالای فروش رفته	۶۸۰		۷۳٬۳۶۹

$$\text{میانگین موزون قیمت یک واحد} = \frac{\text{بهای تمام شدهٔ آماده برای فروش}}{\text{تعداد کالای آماده برای فروش}} = \frac{۱۰۲٬۵۰۰}{۹۵۰} = ۱۰۷/۸۹۵$$

تعداد موجودی کالای پایان دوره × میانگین موزون قیمت یک واحد= بهای تمام شدهٔ موجودی کالای پایان دوره

۲۹٬۱۳۱= ۲۷۰ × ۱۰۷/۸۹۵

تعداد کالاهای فروخته شده × میانگین موزون قیمت یک واحد= بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته

۷۳٬۳۶۹ = ۶۸۰ × ۱۰۷/۸۹۵

فعالیت

۱ روابط زیر را کامل نمایید.

۱ ..... = بهای تمام شدهٔ (تعداد) کالای فروش رفته ـ بهای تمام شدهٔ (تعداد) کالای آماده برای فروش

۲ بهای تمام شدهٔ (تعداد) کالای آماده برای فروش = بهای (تعداد) کالای خریداری شده + ...

۲ شرکت «نیشابور» از روش میانگین موزون برای قیمت‌گذاری کالاهای خود استفاده می‌نماید و اطلاعات زیر را در ارتباط با چند دوره در اختیار شما قرار می‌دهد. شما با استفاده از اطلاعات سایر ستون‌های جدول، قسمت‌های مجهول را پیدا کنید.

ردیف	تعداد آماده برای فروش	تعداد موجودی پایان دوره	تعداد فروش رفته	بهای تمام شدهٔ کالای آماده برای فروش	بهای تمام شدهٔ یک واحد	بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره	بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته
۱	۴٬۷۰۰	۱٬۰۰۰	۳٬۷۰۰	۵۶۴٬۰۰۰	؟.....	؟.....	؟.....
۲	؟.....	۳۰۰	؟.....	؟.....	۱٬۲۰۰	؟.....	۲٬۴۰۰٬۰۰۰
۳	۸٬۶۰۰	؟....	۵٬۹۰۰	۱٬۷۲۰٬۰۰۰	؟.....	؟.....	؟.....
۴	۳٬۲۰۰	؟.....	؟.....	؟.....	؟.....	۱۰۰٬۰۰۰	۳۰۰٬۰۰۰
۵	؟.....	۱٬۵۰۰	۴٬۸۰۰	؟.....	؟.....	۳۰۰٬۰۰۰	؟.....
۶	؟.....	؟.....	؟.....	۴۵۰٬۰۰۰	۲۵۰	۱۲۰٬۰۰۰	؟.....

کار عملی ۴

در کار عملی شماره ۲ (فروشگاه یاسوج)، بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی پایان دوره را به روش میانگین موزون، در سیستم ادواری محاسبه نمایید.

روش اولین صادره از اولین وارده در سیستم دائمی:

در سیستم دائمی ورود و خروج مقادیر موجودی‌ها به‌طور مستمر ثبت می‌شود و اطلاعات و سوابق موجودی‌ها در این سیستم به هنگام است، برای این منظور فرم **کارت‌حساب** کالا در این سیستم مورد استفاده قرار می‌گیرد. حال به تنظیم کارت‌حساب کالا به روش اولین صادره از اولین وارده می‌پردازیم. همان‌طور که گفته شد در روش اولین صادره از اولین وارده گردش بهای تمام شده به ترتیب وقوع خریدها می‌باشد.

نکته

با توجه به توضیحات گفته شده، مبالغ ستون صادره (فروش) در کارت‌حساب کالا بر مبنای بهای تمام شده (نه قیمت فروش) و با استفاده از روش‌های قیمت‌گذاری، محاسبه می‌شود.

شرکت پخش مواد غذایی میناب

نام کالا :	نوشابه	شماره قفسه:	۱۵
کد کالا :	۲۱	روش ارزیابی:	FIFO
واحد شمارش :	بسته	نقطه تجدیدسفارش:	.....
نوع یا مدل کالا :		میزان سفارش:	.....

تاریخ		شرح	وارده				صادره					موجودی		
روز	ماه		شماره رسید	مقدار	بهای واحد	بهای کل	شماره حواله	مقدار		بهای واحد	بهای کل	مقدار	بهای واحد	بهای کل
۱	۲	موجودی										۳۰۰	۱۰۰	۳۰،۰۰۰ (۱)
۵	۲	خرید	۱۱۶	۴۵۰	۱۱۰	۴۹،۵۰۰						۳۰۰ ۴۵۰	۱۰۰ ۱۱۰	۷۹،۵۰۰ (۲)
۱۲	۲	فروش					۵۲	۳۰۰ ۲۰۰ } ۵۰۰		۱۰۰ ۱۱۰	۵۲،۰۰۰	۲۵۰	۱۱۰	۲۷،۵۰۰
۱۷	۲	خرید	۱۱۷	۲۰۰	۱۱۵	۲۳،۰۰۰						۲۵۰ ۲۰۰	۱۱۰ ۱۱۵	۵۰،۵۰۰
۲۸	۲	فروش					۵۳	۱۸۰		۱۱۰	۱۹،۸۰۰	۷۰ ۲۰۰	۱۱۰ ۱۱۵	۳۰،۷۰۰
		بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده				۷۲،۵۰۰	بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته				۷۱،۸۰۰	بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره		۳۰،۷۰۰

توضیح: ستون‌های بهای کل، از ضرب مقدار در بهای واحد به‌دست می‌آید.

(۱) $۳۰۰ \times ۱۰۰ = ۳۰،۰۰۰$

(۲) $(۳۰۰ \times ۱۰۰) + (۴۵۰ \times ۱۱۰) = ۷۹،۵۰۰$

فعالیت

با بررسی اجزای کارت‌حساب کالا در مثال فوق، آیا قیمت فروش هر واحد کالا در کارت‌حساب کالا درج می‌شود؟

فعالیت

مطابق کارت‌حساب کالا در صفحهٔ قبل، جریان زیر را تکمیل کنید.

	بهای کل ـ ریال
موجودی کالای ابتدای دوره	.....
اضافه می‌شود: بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده	.....
بهای تمام شدهٔ کالای آماده برای فروش	.....
کسر می‌شود: بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته	(.....)
موجودی کالای پایان دوره	.....

نکته

موجودی کالای باقی‌مانده در انبار (فروش نرفته)، بخش مهمی از دارایی‌های جاری شرکت‌های بازرگانی را تشکیل داده و تحت عنوان موجودی کالای پایان دوره در ترازنامه منعکس می‌شود. موجودی کالای پایان هر دوره، در موجودی کالای ابتدای دوره بعد محسوب می‌شود.

فعالیت

سند حسابداری فروش و بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته تاریخ ۲/۱۲ را برای شرکت پخش «میناب» (با اعمال نرخ ۹٪ مالیات بر ارزش افزوده در سال جاری) صادر نمایید.

شماره سند: **تاریخ سند: ۹۵/۲/۱۲**		**شرکت پخش مواد غذایی میناب** **سند حسابداری**			**شماره صفحه دفتر روزنامه:** **تعداد ضمائم**
ردیف	**کد حساب**	**شرح**	**مبلغ جزء**	**بدهکار (ریال)**	**بستانکار (ریال)**
جمع					
شرح سند:					
تنظیم کننده:		تأییدکننده:		تصویب کننده:	

کار عملی ۵

اطلاعات فروشگاه «شوشتر» مجدداً ارائه می‌شود:

تاریخ	شرح	تعداد	واحد شمارش	بهای تمام شدهٔ واحد
۶/۱	موجودی ابتدای دوره	۸۰	کارتن	۱۲۰
۶/۷	خرید ـ رسید ۲۰	۱۹۰	کارتن	۱۰۰
۶/۱۴	فروش ـ حواله ۱۵	۲۰۰	کارتن	-
۶/۱۹	خرید ـ رسید ۲۱	۲۳۰	کارتن	۱۲۵
۶/۲۶	فروش ـ حواله ۱۶	۲۱۰	کارتن	-
۶/۳۰	خرید ـ رسید ۲۲	۸۵	کارتن	۱۳۰

مطلوب است: تنظیم کارت‌حساب کالا محاسبهٔ بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و موجودی پایان دوره به‌روش اولین صادره از اولین وارده.

فروشگاه شوشتر

نام کالا: ..... شماره قفسه: .....

کد کالا: ..... روش ارزیابی: .....

واحد شمارش: ..... نقطه تجدیدسفارش: .....

نوع یا مدل کالا: ..... میزان سفارش: .....

تاریخ		شرح	وارده				صادره				موجودی		
روز	ماه		شماره رسید	مقدار	بهای واحد	بهای کل	شماره حواله	مقدار	بهای واحد	بهای کل	مقدار	بهای واحد	بهای کل
		بهای تمام شدهٔ کالای خریداری شده					بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته				بهای تمام شدهٔ موجودی پایان دوره		